

ESEJ 1

Silvije Strahimir Kranjčević jedan je od najistaknutijih književnika hrvatskoga realizma. Autor je nekoliko zbirki pjesmama, među kojima se ističu Bugarkinje i Izabrane pjesme. Njegova je poezija poznata po bogatome pjesničkom jeziku i različitim temama, od intimnih do općeljudskih, pri čemu se uz realističke ističu i romantička i modernistička obilježja. Kranjčević često piše o društvu koje ga okružuje i u svojim pjesmama kritički progovara o različitim društvenim pojavama i problemima.

Kranjčević osuđuje ljude koji ulizivanjem dolaze do visokih položaja u društvu. To je vidljivo u alegorijskoj pjesmi *Gospodskomu Kastoru*. Naime, obraćajući se gospodskom psiću, pjesnik se zapravo obraća ljudima koji se služe tzv. zlatnom metodom da bi si omogućili lagodan život. Ironičnim i sarkastičnim tonom prikazuje i kritizira život gospodskog psića. Ironija se ističe primjenom umanjenica i žargonizama (psić, repić, kobasa). Psić koji liže petu svojoj gazdarici metafora je čovjeka koji se ulaguje ljudima na poziciji moći kako bi se bez rada domogao različitih povlastica: „Prvi vam korak bješe da svojoj gospođi bajnoj / Laznete skromno gospodsku petu. / Zlatna metoda! Cjelovom tijem shvatiste život!“ Riječ je o lijenim ljudima bez stava i mišljenja, koje pjesnik prepoznaje oko sebe: „U kut iz kuta, kako vam reknu“. Međutim, jasno je da u društvu koje Kranjčević prikazuje upravo takvi beskičmenjaci, koji su spremni podvinuti rep, najbolje prolaze: „Zato ste tako legnuli meko, zato vam danas / Prolazi starost kao u loju“. Kranjčević pjesnika suprotstavlja gospodskom psiću darujući mu pjesmu, svjestan da takvu ljudi ne cijene duhovne vrijednosti i umjetnost: „Slab je to darak, jestive više volite stvari“. Moguće je da ovakav kritički i sarkastični odnos prema društvu dijelom proizlazi iz Kranjčevićeva iskustva i nemogućnosti da u Hrvatskoj pronađe zaposlenje jer sam uočava da su ljudi koji se ne boje izraziti svoje mišljenje nepoželjni. Također, Kranjčević i u drugim svojim pjesmama jasno daje do znanja da cijeni rad i ljude sasvim suprotne gospodskim psićima. Na primjer, u pjesmi *Radniku* lirski subjekt ljubi vrijedne i žuljave radničke ruke. Kranjčevića boli to što neradnici i ulizice uspijevaju, dok su vrijedni ljudi i ljudi sa stavom osuđeni na životarenje ili propast.

Osim što osuđuje lijenost i ulizivanje, Kranjčević je kritičan i prema socijalnoj nepravdi i materijalizmu. U pjesmi *Eli! Eli! Lama azavtani!?*, temeljenoj na biblijskom motivu Kristove žrtve, lirski subjekt ističe uzaludnost te žrtve jer je čovječanstvo svejedno izopačeno. Kritizira, moćnike, bogataše i crkvene velikodostojnike optužujući ih da su svjesni nepravde i da je podržavaju, a sirotinju uspoređuje s Kristom: „I gledajte u igru od bijede i od jada, / Gdje čovječanstvo mučno ko On pod drvom pada!“ Metaforama bare i trovne gamadi naturalistički prikazuje svoj tmurni doživljaj svijeta, a antitezom u kojoj suprotstavlja gole, gladne djevojčice i site sudce naglašava da je sirotinja prisiljena na nečasno preživljavanje. Naravno, socijalna nejednakost i nepravda koje Kranjčević ističe nisu ono za što je Krist umro i on je zaboravljen. Mračni prikaz društva naglašen je polisindetonom, a kritika materijalističkog odnosa prema vjeri i crkvenog licemjerja naglašena je anaforam, tj. ponavljanjem riječi badava. Lirski subjekt time ističe da su uzaludni materijalni iskazi vjere poput velebnih crkvi, nakita i raskošne odjeće: „Badava gordo kube i mramor Panteona, / I papuče od zlata i orgulje i zvona!“ Štoviše, takvo iskazivanje vjere lirski subjekt smatra licemjernim dok ljudi gladuju. Ogorčenost lirskog subjekta iskazana je i upotrebom uskliknih rečenica. Ovakva kritika društva u skladu je s realističkom poetikom, čiji je cilj uočiti društvene probleme i o njima progovoriti. Tako je i Kranjčević u svojim pjesmama ogolio društvenu stvarnost i protestirao zbog sudbine malog čovjeka i društvenog licemjerja.

Može se zaključiti da Kranjčević u svojim pjesmama iz perspektive realističkog pisca kritizira negativne društvene pojave poput ulizivanja, beskičmenjaštva, socijalne nepravde, licemjerja i materijalizma. Na taj način iznosi svoj stav o čovjeku i društvu i zalaže se, poput pjesnika-proroka, za opće dobro i za svoje ideale.

Središnja tvrdnja: 3 boda

Argumentacija: 3 boda

Povezanost: 3 boda

Rječnik: 3 boda

Pravopisna i gramatička točnost: 3 boda

UKUPNO: 15 BODOVA

ESEJ 2

Kranjčević je pisao u razdoblju realizma u kojem možemo razlikovati njegove tri faze književnog stvaralaštva. Prvo je mladenačko razdoblje „Bugarkinja” koje su izašle 1885. godine, zatim njegovo klasično razdoblje s djelom „Izabrane pjesme” 1898. godine te na kraju kasnog i pesimističnog Kranjčevića koji se može primijetiti u djelu „Trzaji” iz 1902. godine. Kranjčević je nezadovoljan svijetom oko sebe i to će najbolje pokazati u polaznim tekstovima.

Kranjčević promatra ponašanje ljudi oko sebe i uviđa da se ništa nije promijenilo kroz povijest. Ljudi izdaju jedni druge, teže bogatstvu i pritom ne biraju kako će do cilja, a ujedno i unesrećuju sve oko sebe. Upravo to naglašava upotrebom polisindetona: „I sramotu i bijedu i uvrede i varke / I uzdahe i laži i mnoge suze žarke.” Lirski subjekt je u pjesmi „Eli! Eli” analizu ljudskog ponašanja kroz povijest povezao s biblijskim motivima. Izravno se obraća Bogu, kao da moli za malog čovjeka, a jadan je jer je svijestan da je Kristova žrtva bila uzaludna. Čovjek je moralno propao i uzalud mu sva materijalna dobra: „Badava tamjan mnogi i ponosni oltari, / Badava alem gori na kruni i tijari!” Vrhunac izgubljenog morala ističe se u slici djevojčica koje moraju prodavati svoje tijelo da bi se prehranile: „I djevojčice gole, a ispred sita suca, / Ah, imale bi obraz, da nemaju želuca!” Vidi se da Kranjčević poput realističkih pisaca toga razdoblja u svojim pjesmama zrcali društvo, razgolićuje nemoral i niske strasti.

Osim toga, svoju kritiku društva često zna zamotati u plašt alegorije i ironije. Tako se u pjesmi Gospodskom Kastoru zapravo obraća ljudima. Kastor je čovjek koji je shvatio kako se lakše probijati kroz život, da mu bude ugodno i bezbrižno: „Najlakše k cilju podvita repa!” Dakle, metoda ulizivanja zlatna je metoda uspješnog života. U toj misaonoj lirskoj pjesmi Kranjčević je jako kritičan i satiričan te također i ismijava beskičmenjake. Lizanje pete gospodarici, podmetanje uha da se šćipne, iz kuta u kut poslušno bez razmišljanja, sve se to radi sa ciljem: „ali se zato / Ne pruža vaša šapa badava”. Ali čovjek gubi pritom dostojanstvo. Takav čovjek nije stvoren za ništa dobro, ne može svatiti niti umjetnost jer pored mirisa masne „kobase” (simbol ugone i uživanja) lovor za psa (simbol pjesništva) nema nikakvog značaja: „Slab je to darak, jestive više volite stvari, / Odlike više praktične vrsti!” Dakle, čovjek kojeg kritizira Kranjčević je materijalist i ulizica, a pjesnik mu se ruga ironijom i upotrebom umanjenica.

Silvije Strahimir Kranjčević oblikuje svoju poeziju osvrta se na temeljna pitanja ljudske egzistencije, ali pritom nije rezigniran već protestira i kritizira ljudsko ponašanje (materijalizam, ulizivanje, poslušnost, nekritičnost) jer bi zapravo htio živjeti u boljem svijetu koje poštuje temeljne ljudske vrijednosti. (441 riječ)

SREDIŠNJA TVRDNJA – 3 boda (U razradi središnje tvrdnje uglavnom se ističu one književne odrednice (književnopovijesne, tematske, idejne, stilske) koje su važne za esejski zadatak.)

ARGUMENTACIJA – 2 boda (Nema jasno oblikovanih argumenata. Nedostaje povezanost s Kranjčevićevim književnim stvaralaštvom u cjelini.)

POVEZANOST TEKSTA: 3 boda

RJEČNIK: 3 boda (pogreška: svatiti, šćipne)

PRAVOPIŠNA I GRAMATIČKA TOČNOST: 2 boda (pogreške: na kraju kasnog i pesimističnog Kranjčević, svijestan, osvrta se, sa ciljem, za ništa, niti umjetnost, nedostaje zarez ispred već)

UKUPNO: 13 bodova

ESEJ 3

Kranjčević je, prema mišljenju mnogih, najbolji pjesnik 19. stoljeća te kamen-temeljac moderne poezije. Iako je stvarao u razdoblju realizma, ne može se reći da je realistički pisac jer je on, ipak, pjesnik, a ne romanopisac. Utjecaj se, pak, realističke poetike, ipak vidi u njegovu kritičkom odnosu prema stvarnosti. Naime, u polaznim se lirskim tekstovima Kranjčević negativno odnosi prema društvenim pojavama i odnosima koje uočava oko sebe, tj. kritičan je prema dodvoravanju kao metodi dolaženja do cilja u prvoj pjesmi te socijalnoj i drugoj nepravdi u drugoj pjesmi.

Negativno prikazanim psom Kastorom u prvoj pjesmi, Kranjčević, zapravo, alegorijski šiba ljude koji su spremni odreći se svoga mišljenja, stava i karaktera samo da bi dobro i lagodno živjeli. Vjerojatno je za ovu pjesmu, osim socijalno, bio i književno nadahnut Danteovim opisom mlitavaca koji su zbog svoje karakterne manjkavosti nakon smrti smješteni u pakao. Kao što psić Kastor nema svoga karaktera (a čini mi se kako se u cjelovitu tekstu spominju psi *ravne kičme* kao opreka beskičmenjaku Kastoru), tako su mnogi ljudski beskičmenjaci odabrali *zlatnu metodu* ulizivanja kako bi ostvarili svoje jadne, prizemne ciljeve. Kranjčević ironično i satirički prikazuje ljude koji nemaju nikakvih drugih ideala osim vlastita želuca (*Pitoma njuško, cjeluješ petu, al se i za te / Mirisno peče masna kobasa!... Slab je to darak, jestive više volite stvari, / Odlike više praktične vrsti!*). Vjerujem da bi takve beskičmenjake i Kranjčević poput Dantea smjestio u pakao jer drugo i ne zaslužuju.

Nadalje, Kranjčeviću naročito smetaju oni koji se skrivaju iza Božjega lika i pod krinkom da rade u njegovo ime, zapravo se, poput psića Kastora, odaju samo materijalnim i praktičnim vrijednostima (ako ih se može nazvati vrijednostima): *Da ukidoste ropstvo, i cirkus i hijenu, / Pa odvedoste ljudstvo u kršćansku arenu! / I tu u sjajnim ložam, u zlatu i u slavi, / Pod vijencem i pod mitrom na debeloj si glavi, / Zapremili ste i vi i vaše gospe bijele / Na pozornici svijeta sve najprve fotelje!* Ono po čemu je Kranjčević još sličan Danteu, jest i to što se ne boji kritizirati crkvu i njezine dužnosnike (Dante je čak jednoga papu stavio u pakao). Naravno, u toj izrazitoj kritičnosti i sklonosti analizi društva postajemo svjesni da je Kranjčević pravi borac za pravdu te kamen-temeljac i u moralnom, a ne samo u književnom smislu.

Uvijek sam cijenio i cijenit ću pisce poput Dantea i Kranjčevića koji se ne boje kritizirati i koji su spremni boriti se da svijet postane bolje mjesto.

SREDIŠNJA TVRDNJA – 2 boda (Učenik je dobro postavio središnju tvrdnju, no u središnjemu dijelu eseja iznosi i podatke koji nisu važni za esejski zadatak – dakle, u razradi središnje tvrdnje uglavnom se ističu one književne odrednice (književnopovijesne, tematske, idejne, stilske) koje su važne za esejski zadatak.)

ARGUMENTACIJA – 1 bod (Argumentacija je površna. Uglavnom se temelji na prvoj pjesmi i usporedbi s Danteom, što nije zadatak. Nedostaje stilska analiza, nema povezivanja s književnim razdobljem i s Kranjčevićevim stvaralaštvom u cjelini.)

POVEZANOST TEKSTA: 2 boda (Zaključak nije dobro oblikovan.)

RJEČNIK: 3 boda (neprimjeren stil: pisanje u 1. licu)

PRAVOPIISNA I GRAMATIČKA TOČNOST: 3 boda

UKUPNO: 11 BODOVA

ESEJ 4

Silvije Strahimir Kranjčević je veliki hrvatski pisac iz 19. stoljeća koji piše o opće ljudskim temama i za cilj daje stvaranje boljeg svijeta. Jako pesimističan, ali i kritičan. Proriče lošu budućnost državi u kojoj živi i koja ga odbacuje pa zato razotkriva sve negativno u misaonim pjesmama. Pogotovo u Mojsiju ali i u Kastoru i Eli! Eli!.

U pjesmi Gospodskom Kastoru kritizira one koji se dodvoravaju nadređenom da bih im bilo bolje. Kranjčević opisuje život psića od rođenja do odrasle dobi. Njemu je baš super jer drijema na sagu, liže petu svojoj gospodarici, pruža šapice, živi ko po loju, jede masne kobasice. Naravno to bi svi mi htjeli ali ipak držimo do sebe. Nije uostalom uredu da neko stalno uživa dok drugi stalno rade. To je danas u svijetu prisutno i sve je više razlike između bogatih i siromašnih. Naravno da bogati ne mare o siromašnima. Isto tako i pas u pjesmi. Taj pas ima osobine ljudi i to mu Kranjčević stavlja na nos. A ipak, htjeo bi mu napisati i pjesmicu, ali ipak neće jer to pas nije zaslužio (*I ja sam, evo, kreposti vašoj savio pjesmu, / Polažem lovor preda vas; / Slab je to darak, jestive više volite stvari*). Pjesma je pisana vezanim stihom. Isto je i s pjesmom Mojsije u kojoj govori da ćemo svi umrijeti ako nećemo živjeti po idealima. Eli! Eli! Lama azavtani?! je jedna misaona lirska pjesma, s puno crkvenih i povjesnih motiva, a Kranjčević prekarava Boga da ga je ostavio? U prvoj strofi ističe da je Krist umro na Golgoti za ljude, ali su oni nastavili živjeti po svom. Ljudi ubijaju i žele vlast, nije ih briga za siromašne i gladne. U pjesmi nalazimo mnoštvo stilskih figura: poredbu (*Gdje čovječanstvo mučno ko On pod drvom pada!*), antitezu (*Da, ukidoste ropstvo, i cirkus, i hijenu, / Pa odvedoste ljudstvo u kršćansku arenu! / I što smo nebu bliži, sve do neba smo – dalji!*) i gradaciju (*Badava gordo kube i mramor Panteona, / I papuče od zlata i orgulje i zvona! / Badava tamjan mnogi i ponosni oltari, / Badava alem gori na kruni i tijari!*). Tu je i inverzija (*Na golgoti je umro i svijet za to znade, / Prošetala se povijest u sramotničkoj halji, / Kad takovi su ljudi: il umri ili ubi!*) i polisindeton (*I sramotu i bijedu i uvrede i varke / I uzdahe i laži i mnoge suze žarke. / Sve milijuni vape: O pravice, o kruha!*). Strofa u ovoj pjesmi je dvostih ili distih, povezan rimom.

Neke Kranjčevićevske zbirke su Trzaji i Bugarkinje. On je u njima i rodoljubni i bibliski i misaoni i socialni pjesnik koji vidi da svijet propada i želi ga spasiti. Zato kritizira sve negativnosti u društvu poput materijalizma i ulizica i potreba za izseljavanjem. Zato je i svjetski poznat.

(466 riječi)

SREDIŠNJA TVRDNJA – 1 bod (Nejasno je oblikovana. U razradi središnje tvrdnje ne ističu se one književne odrednice (književnopovijesne, tematske, idejne, stilske) koje su važne za esejski zadatak.)

ARGUMENTACIJA – 1 bod (Argumentacija je površna. Uglavnom se prepričava prva pjesma, a druga se svodi na nabranje stilskih figura. Ne povezuje se sadržajna i stilska analiza. Analiza pjesme nije u funkciji argumentacije. Nema povezanosti s Kranjčevićevim cjelokupnim književnim stvaralaštvom i s književnopovijesnim kontekstom. Nisu jasno oblikovana barem dva argumenta.)

POVEZANOST TEKSTA: 1 bod (Kranjčević nije predstavljen kao autor. U zaključku se pojavljuju novi detalji. Pojavljuju se pogreške u međurečeničnoj povezanosti. Tekst se svodi na nabranje stilskih figura. Jasno je istaknut samo prvi argument. Središnji dio nije podijeljen u odlomke.)

RJEČNIK: 1 bod (Upotreba književnoteorijskih pojmova je nefunkcionalna. Pojavljuju se pogreške u općeuporabnome leksiku: neko, prekarava, socialni, bibliski, super, upotreba „mi” oblika.)

PRAVOPIISNA I GRAMATIČKA TOČNOST: 1 bod (pogreške: red riječi, sastavljeno/rastavljeno pisanje, ne mare o, izostanak glagola, bi/bih, pisanje zareza, upotreba frazema, Kranjčevićevske, htjeo, umrijeti, povjesnih, izseljavanje, svjetski)

UKUPNO: 5 bodova

ESEJ 5

Kranjčević je uz Preradovića jedan od Hrvatskih pjesnika 19. stoljeća koji su najčitaniji i najbolji. Preradović je živio i pisao u razdoblju Romantizmu a Kranjčević u razdoblju Realizmu. Kranjčević znači nije bio Romanticist, on je bio pravi Realista i napisao je puno zbirki pjesama a puno mu je poznata zbirka Bugariti. Kranjčević je bio pjesnik pravi Realista. Kranjčević jako loše doživljava svijet oko sebe i to se vidi u njegovim pjesmama. Kranjčević kaže da je svijet loš i zao i to i ja vidim i o tome bi volio i hoću pisat u cjelom svom eseju.

Tu su ponuđene dvije pjesme od Kranjčevića pjesnika. Kranjčević se obraća nekom lijepom i slatkom psiću Kastoru koji se voli maziti i uživati. Kastor živi jako dobro kod bogate obitelji. On ima zlatnu metodu, uvijek se mazi u nečijem krilu i uvijek ima mirisne kobasice za jelo i ručak. On jako poštuje i voli svoje gospodare i oni ga maze. Takav i treba bit pas. A i gospodari su dobri. Njegovi gospodari vole i njega i svi dobro žive i nikome ništa ne fali. Kastor jako dobro živi i svi su mu zbog toga zavidni. Kastor je dobar a svi su čak i ljubomorni i htjeli bi bit na njegovom dobrom mjestu. Zbog njegovog dobrog života čak mu i Kranjčević piše pjesmu. Kranjčević kaže da je Kastor napredan i stvarno je ružno i loše što su ljudi zavidni i ljubomorni kad netko dobro živi kao Kastor. Kranjčević u drugoj pjesmi kaže da se loše živi i meni je to uvijek tužno kad se živi loše. To nije kao u prvoj pjesmi. Jako je tužno što je Isus umro, jako je tužno što je svijet loše mjesto. Ljudi su u tamnici i plaču, a puno je djece i gladno. Žalosti me tako tužan svijet u kojemu živimo. Bolje je kad svi žive dobro kao Kastor. Citiram: I sramotu i bijedu i uvrede i varke / I uzdahe i laži i mnoge suze žarke. To je šteta što ne mogu svi živjeti dobro kao Kastor u prvoj pjesmi. A i šteta je da su svi ljubomorni kad netko živi dobro. Stvarno je loš svijet i to je Kranjčević dobro skužio o svijetu kakav je. U drugoj pjesmi još piše da je Isus plakao i govorio Bože, Bože, zašto si me ostavio. A sada i dalje se tamo čuje takva žalost i plač iako njega nema jer vjetar plače. Citiram: Ah, Golgota je pusta, i vjetrić tamo tajni / Tek cvili: "Eli! Eli! lamâ azâvtani?!" Kranjčević je dobar pjesnik iako je svijet loš. Kranjčević kaže da ima malo onih koji žive dobro kao Kastor i njegovi gospodari i odmah tu ima čovjekove zlobe i zavisti i ljubomoru prema njima a ima i većina ljudi koji žive loše još otkako je Isus umro. Šteta je što ne žive svi dobro da budu sretni. Moramo se truditi da dobro i lijepo živimo.

SREDIŠNJA TVRDNJA – 1 bod (Nejasno je oblikovana i općenita. Ne upućuje na razumijevanje pjesama. U razradi središnje tvrdnje ne ističu se one književne odrednice (književnopovijesne, tematske, idejne, stilske) koje su važne za esejski zadatak.)

ARGUMENTACIJA – 0 bodova (Prepričava se prva pjesma. Pogrešno se određuje značenje prve pjesme. Prepričava se druga pjesma. Umjesto argumentacije iznose se vlastita razmišljanja i dojmovi o pjesmama. Nema povezanosti s Kranjčevićevim cjelokupnim književnim stvaralaštvom i književnopovijesnim kontekstom.)

POVEZANOST TEKSTA: 0 bodova (U uvodu je Kranjčević neprecizno predstavljen. Nefunkcionalno se uspoređuje s pjesnikom koji nije dio zadatka. Struktura teksta nije jasna, logična i smisljena, tj. središnji dio nije strukturiran, a nakon dijela eseja koji bi trebao biti središnji, nema vizualno odijeljenoga zaključka. Na razini cijeloga teksta izostaje međutekstna povezanost – npr. u prvome odlomku rečenice započinju riječju Kranjčević. Učenik ne piše objektivnim stilom, piše u prvome licu.)

RJEČNIK: 1 bod (Nema funkcionalne upotrebe književnopovijesnih i književnoteorijskih pojmova. Ograničen je raspon rječnika. Pojavljuju se pogreške u upotrebi riječi i izraza: romanticist, zbirka Bugariti, pjesnik pravi realist, fali, skužiti...)

PRAVOPIISNA I GRAMATIČKA TOČNOST: 1 bod (pogreške: veliko/malo slovo, red riječi, zarezi, bi/bih, ije/je, pisanje infinitiva...)

UKUPNO: 3 BODA